

**RESPECTAREA DREPTULUI LA CORESPONDENȚĂ CU
REFERIRE LA INTERCEPTAREA CONVORBIRILOR TELEFONICE.
INGERINȚA STATELOR. GARANȚII – ART. 8 PAR. 2
DIN CONVENȚIA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI¹**

MONA-MARIA PIVNICERU, CARMEN MOLDOVAN

Considerații generale

Dreptul la respectarea corespondenței este reglementat de art 8 par. 1 din Convenția europeană a drepturilor omului², fiind intrinsec legat de viața privată și de familie a unei persoane, reprezentând în esență, o libertate clasică³.

Aria noțiunii de corespondență include în conținutul său și pe aceea de comunicații, convorbiri telefonice⁴, indiferent dacă că este vorba despre apeluri care emană de la domiciliul unei persoane sau dintr-un local profesional⁵. Mai mult, dată fiind dezvoltarea continuă a mijloacelor tehnice din prezent, se impune a fi inclusă în această categorie și corespondența electronică⁶, care poate fi deosebit de ușor de interceptat, nu doar de către autoritățile statului, dar și de către alte persoane⁷.

Regula în materie este reprezentată de respectarea acestui drept individual al persoanei, corelativ cu obligația negativă a autorităților statului de a nu se amesteca în exercitarea acestuia. Pe cale de consecință, excepția de la această

---

¹ Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale adoptată la Roma, la 4 noiembrie 1950, a fost ratificată de România prin Legea nr. 30/1994 și a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 135 din 31 mai 1994.

² Art. 8 par. 1 din Convenție prevede: "Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale".

³ J.-F. Renucci, *Droit européen des droits de l'homme*, L.G.D.J., Paris, 2002, p. 166.

⁴ CEDH, 6 septembrie 1978, *Klass et autres c./Allemagne*, série A, no. 28.

⁵ CEDH, 25 iunie 1997, *Halford c/Royaume-Uni*, Recueil 1997-III; CEDH, 16 decembrie 1992, *Nimietz c/Allemagne*, série A no. 251-B.

⁶ C. Bîrsan, *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole*. Vol. I. *Drepturi și libertăți*, Editura ALL Beck, București, 2005, p. 647.

⁷ C. Bîrsan, *op. cit.*, p. 653.

regulă, prevăzută de asemenea în par. 2 al art. 8 din Convenție⁸, este reprezentată de ingerința pe care acestea o pot exercita, sub forma interceptării convorbirilor sau supravegherii lor.

Din formularea textului se desprinde ideea că, acele cazuri în care este permisă ingerința autorităților statale în exercitarea dreptului la corespondență sunt stabilite în mod restrictiv, limitativ, urmărind-se astfel asigurarea unei protecții a persoanelor împotriva eventualelor abuzuri care s-ar putea săvârși.

Convenția nu face nici o referire însă la modalitățile în care ar putea fi realizat acest amestec al autorităților publice și nici la limitele pe care trebuie să le respecte un asemenea amestec sau care sunt categoriile de persoane față de care acesta este permis.

În ceea ce privește formularea "societate democratică", Convenția nu lămurește în mod expres cerințele necesare unei societăți pentru a putea fi considerată democratică (sau nu) ori dacă într-o societate care nu ar îndeplini criteriile pentru a fi considerată democratică, ingerințele autorităților statului ar putea să fie exercitate fără nici un fel de limitări, fiind posibilă luarea discreționară a oricăror măsuri.

Din aceste motive, revine Curții europene a drepturilor omului sarcina de a interpreta dispozițiile art 8 par. 2 din Convenție. În acest sens, Curtea a precizat că textul citat este menit să asigure protecția contra ingerințelor arbitrare din partea autorităților⁹, instituind în consecință, o serie de garanții.

Aplicabilitate

Deși textul Convenției nu face nici un fel de referire la domeniul în care se poate lua măsura interceptării convorbirilor, a amestecului în ceea ce privește corespondența unei persoane, prin raportare la formularea din textul Convenției, rezultă că această posibilitate privește domeniul dreptului penal și cel procesual penal, întrucât se are în vedere a se proteja securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, ordinea, sănătatea morală, drepturile și libertățile altora, valori sociale ocrotite prin normele penale, ce incriminează infracțiuni cu un grad ridicat de pericol social.

În consecință, din chiar textul par. 2 al art. 8 din Convenție putem identifica, cu caracter general, care este sfera de aplicabilitate a acestor

---

⁸ Art. 8 par. 2 din Convenție prevede: "Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora".

⁹ CEDH, 23 septembrie 1994, *Hakkanen c/Finlande*, série A, no. 299-A.

prevederi, tară însă a fi identificate în mod clar elemente cu caracter particular și fără a se face o individualizare a categoriilor de infracțiuni pentru care poate fi luată o măsură care, în substanța ei încalcă obligația negativă a statului de a nu întreprinde nimic de natură a injoncționa exercitarea unui drept civil.

Justificarea ingerinței

Amestec prevăzut de lege

Una dintre cerințele potrivit cu care este justificată ingerința autorităților publice este, potrivit textului Convenției, aceea de a fi prevăzute de lege, neprecizându-se însă care este caracterul acestor legi, dacă sunt legi fundamentale, legi organice sau ordinare sau dacă numai actele normative, care poartă această denumire în mod expres pot fi incluse în această materie ori dacă numai dreptul scris face parte din această categorie, fără a include în această categorie și jurisprudența.

Deși Convenția nu definește noțiunea de lege, Curtea a apreciat că aceasta este o noțiune autonomă, independentă de sensul, pe care îl poate avea în dreptul intern al statelor contractante¹⁰.

Întrucât interceptările telefonice și supraveghețile secrete reprezintă o atingere gravă adusă respectului vieții private și corespondenței, aceste măsuri cu caracter excepțional trebuie să fie fundamentate pe o lege de o precizie deosebită, în care să fie inserate reguli clare și amănunțite¹¹.

Curtea a apreciat că din această formulare trebuie înțeles faptul că ingerința organelor statului trebuie să aibă o bază în dreptul intern. De asemenea, trebuie să existe accesibilitatea pentru persoana în cauză de a putea prevedea consecințele pentru ea, ca și compatibilitatea legii cu preeminența dreptului¹².

Prin noțiunea de *lege*, Curtea a înțeles dreptul în vigoare într-un sistem juridic dat, și în consecință, revine în primul rând autorităților naționale, îndeosebi curților și tribunalelor, să interpreteze și să aplice dreptul intern¹³. Prin urmare, părțile contractante au în această privință o marjă de apreciere, care circumscrie posibilitatea Curții doar la a analiza, dacă ingerința autorităților statului este permisă în cadrul dreptului intern și dacă acesta asigură garanții pentru persoana față de care au fost dispuse astfel de măsuri.

¹⁰ CEDH, 26 noiembrie 1991, *Sunday Times c/Royaume-Uni*, série A, no. 217.

¹¹ CEDH, 24 aprilie 2004, *Doerga c/Pays-Bas*, 50210/99.

¹² CEDH, 25 martie 1998, *Kopp c/Suisse*, 13/1997/797/1000; CEDH, 24 aprilie 1990 *Kruslin c./ France și Huvig c/France*, série A, no 176 A , B.

¹³ CEDH, 24 aprilie 1990, *Kruslin c/France, Huvig c/France*, cit. supra; CEDH, 2 august 1984, *Malone c/Royaume-Uni*, série A, no. 82.

Evaluând aceste elemente, Curtea a dat termenului de *lege* un sens material și formal, incluzând în structura sa atât texte de rang infralegislativ, cât și dreptul nescris¹⁴, și prin urmare, sfera de cuprindere a acestei noțiuni este destul de largă, interpretare extensivă, care se reflectă în jurisprudența sa.

Caracterul accesibilității legii este determinat de publicarea sau aducerea la cunoștința destinatarilor a textelor normative, astfel încât destinatarii acestora să aibă posibilitatea de a le consulta¹⁵.

Efectuarea de interceptări cu caracter secret este necesar a fi autorizată de către legislația internă a statului¹⁶, utilizarea de dispozitive secrete de ascultare în absența unei astfel de autorizări determinând constatarea unor încălcări ale art. 8 din Convenție¹⁷.

Astfel, în situația efectuării unor înregistrări video cu caracter secret, la sediul comisariatului poliției, în scopul identificării unui suspect, există o bază în dreptul intern, însă, modalitatea în care au fost efectuate înregistrările, pe un suport permanent, în scopul folosirii acestora în cadrul unui proces, a fost considerată drept un tratament sau o colectare de date cu caracter personal, și prin urmare, Curtea a reținut că ingerința autorităților nu a fost prevăzută de lege¹⁸.

De asemenea, Curtea a apreciat că difuzarea către public de înregistrări efectuate printr-un sistem de televiziune cu circuit închis într-un loc public, a unei persoane ținând un cuțit, fără însă să fie înregistrat și faptul că aceasta voia să se sinucidă și fără ca fața persoanei să îi fie mascată în mod corespunzător, astfel încât a putut fi identificată de către un număr de cunoscuți, nu poate fi considerată ca fiind justificată, producându-se prin urmare o încălcare a prevederilor art. 8 din Convenție¹⁹.

Un alt aspect sub care este analizată noțiunea de lege, este calitatea acesteia de a fi compatibilă cu preeminența dreptului²⁰. Astfel, indiferent că este vorba despre interceptări ale convorbirilor sau despre efectuarea de supravegheri secrete de către autoritățile publice, absența unui control public și riscul de abuz de putere implică faptul că, dreptul intern trebuie să ofere individului o protecție

¹⁴ CEDH, 24 aprilie 1990, *Kruslin c/France, Huvig c/France*, cit. supra.

¹⁵ CEDH, 28 martie 1990, *Groppera Radio Ag et autres c/Suisse*, série A 173; CEDH, 25 septembrie 2001, *P.G. et J..H. c/Royaume-Uni*, Recueil 2001-IX.

¹⁶ CEDH, 27 mai 2003, *Hewitson c/Royaume-Uni*, no. 50015/99; CEDH, 12 iunie 2003, *ChaUdey c/ Royaume-Uni*, no. 6383/00; CEDH, 25 noiembrie 2003, *Lewis c/Royaume-Uni*, no. 1303/02; CEDH, 8 februarie 2003, *Prado Bugallo c/Espania*, no. 58496/00; CEDH, 8 aprilie 2003, *MM c/Pays-Bas*, no. 39339/98.

¹⁷ CEDH, 12 mai 2001, *Khan c/Royaume-Uni*, no. 35394/97, Recueil 2001-V.

¹⁸ CEDH, 17 iulie 2003, *Perry c/Royaume-Uni*, no. 63737/00, CEDH-2003-K.

¹⁹ CEDH, 28 ianuarie 2003, *Peck c/Royaume-Uni*, Recueil 2003-I.

²⁰ CEDH, 25 martie 1998, *Kopp c./Suisse*, cit. supra.

împotriva ingerințelor în drepturile garantate de art. 8. Din aceste considerente, legea internă trebuie să utilizeze termeni clari pentru a indica tuturor într-o măsură suficientă, în ce circumstanțe și în ce condiții, ea abilitază puterea publică să ia astfel de măsuri secrete²¹.

Scopul legitim

Referitor la scopul legitim al amestecului autorităților statale, Curtea a reținut că se circumscrie legitimității, scopul care are în vedere protecția vieții etatice (securității naționale, asigurarea publică, bunăstarea economică sau generală a țării) a vieții sociale (securitatea publică, sănătatea sau moralitatea publică) sau drepturile altora²² ca și prevenirea infracțiunilor penale²³.

Două sunt considerentele generale în raport cu care se analizează ingerințele autorităților publice în respectarea dreptului la corespondență: natura amenințărilor, cu luarea în considerare a formelor complexe de spionaj și terorism care constituie o amenințare a societăților democratice, și caracterul limitat al măsurilor de supraveghere secretă²⁴, în pofida puterii discreționare a statelor în exercitarea ingerințelor.

Pe de altă parte, tocmai datorită faptului că în numele protecției societății democratice, există posibilitatea apariției unor abuzuri, putându-se aduce grave atingeri respectului vieții private și corespondenței persoanei, legea internă care permite un astfel de amestec al statului, trebuie să conțină reguli stricte și clare, în scopul asigurării unor garanții pentru persoanele supuse unor astfel de măsuri.

În acest sens, ea trebuie să prevadă (care sunt) categoriile de persoane care pot fi puse sub ascultare, natura infracțiunilor, limita duratei de executare a măsurii²⁵, aspecte în privința întocmirii proceselor-verbale care consemnează interceptările, posibilitatea de control a acestor înregistrări de către un judecător sau chiar de către apărător, circumstanțele în care poate avea loc distrugerea lor²⁶.

În ceea ce privește sintagma "necesară într-o societate democratică", Curtea a apreciat că adjectivul "necesar" nu este sinonim cu "indispensabil", nici nu are flexibilitatea unor expresii ca "admisibil", "util", "rezonabil" sau "oportun"²⁷, astfel că ingerința corespunde unei nevoi sociale imperioase și este proporțională cu scopul legitim urmărit²⁸.

²¹ CEDH, *Halford c/Royaume-Uni*, cit. supra.

²² F. Sudre, *Droit internațional et européen des droits de l'homme*, 5e édition mise à jour, Presse Universitaires de France, 1989, p. 157.

²³ CEDH, *Klass et autres c/Allemagne*, cit. supra.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ J.-F. Renucci, *op. cit.*, p. 168; F. Sudre, *op. cit.*, p. 155.

²⁶ CEDH, *Klass et autres c./Allemagne*, cit. supra.

²⁷ CEDH, 7 decembrie 1976, *Handsyde c/ Royaume-Uni*, série A, no. 24.

²⁸ CEDH, 24 martie 1988, *Olsson c/Suède*, serie A no. 130.

Rezultă că, o ingerință a autorităților statale în respectarea dreptului la corespondență, nu poate fi considerată *a priori* incompatibilă cu dispozițiile Convenției. Mai mult chiar, poate fi admisă și o supraveghere secretă a persoanei, însă toate aceste măsuri, pentru a nu excede cadrului Convenției, este necesar a fi realizate cu respectarea anumitor condiții subsumate scopului legitim, astfel că analiza compatibilității sau a incompatibilității ingerinței statului în raport cu dispozițiile Convenției este analizată în fiecare caz în parte, în funcție de legislația internă a fiecărui stat și de prevederile acesteia în ceea ce privește modalitățile de realizare efectivă a activității organelor statului. În consecință, aprecierea are un caracter relativ²⁹.

Întrucât textul Convenției face referire doar la posibilitatea admiterii amestecului în exercitarea dreptului la corespondență, exercitată de către autoritățile publice, deducția rațională ar fi aceea că, în afara acestei categorii, nu este permisă nici o modalitate de amestec, în exercitarea acestui drept de către o persoană care nu face parte din această categorie, ingerința persoanelor fizice fiind inadmisibilă³⁰.

În acest sens, Curtea a reținut că, în cazul în care un funcționar de poliție a ajutat o persoană la interceptarea unor convorbiri telefonice ale altei persoane, fără a avea acordul acesteia, prin punerea la dispoziție a biroului său, a liniei telefonice de care dispunea și a magnetofonului său, fără a avea avizul superiorilor și a judecătorului competent, dar în cadrul funcțiilor sale de înalt ofițer de poliție, suntem în prezența unei implicări nepermise a autorităților publice și prin urmare a unei încălcări a dispozițiilor art 8 din Convenție³¹.

Scopul legitim al efectuării de interceptări și supravegheri de către autoritățile statului, dat fiind caracterul excepțional al unor asemenea măsuri, este determinat de necesitatea protejării securității naționale, asigurării ordinii și prevenirea infracțiunilor penale. Față de acest scop legitim este admisă chiar și posibilitatea efectuării de supravegheri secrete a comunicațiilor poștale și telefonice, măsuri care, în principiu, nu sunt tolerate de textul Convenției, fiind considerate o caracteristică a statului polițist³². În funcție de natura amenințărilor care ar putea fi aduse societății, este (în luarea unor astfel de măsuri) posibilă doar cu respectarea garanțiilor analizate.

²⁹ CEDH, 2 august 1984, *Malone c/Royaume-Uni.*, cit. supra.

³⁰ J. Velu, R. Ergéc, *La Comention européenne des droits de l'homme*, Bruylant, Bruxelles, 1990, p. 533.

³¹ CEDH, 23 noiembrie 1993, *A. c/France*, série A no. 277-B.

³² CEDH, *Klass et autres c/Allemagne*, cit. supra.

Circumscrierea garanțiilor art 8 par. 2 din Convenție în legislația procesual-penală română

Având ca punct de plecare textul Convenției și interpretarea dată de către Curte, legea română, respectiv prevederile Codului de procedură penală garantează dreptul la respectul corespondenței.

Astfel, Codul de procedură penală, în cuprinsul art. 91¹-91⁶³³ – incluse în Secțiunea V¹, intitulată *Interceptările și înregistrările audio sau video*, parte integrantă din Capitolul I care reglementează mijloacele de probă, ce pot fi folosite în cadrul procesului penal – sunt stabilite în mod expres condițiile în care pot fi realizate interceptările audio, cu referire clară la suportul pe care acestea se pot realiza (bandă magnetică sau pe orice alt tip de suport), categoriile de infracțiuni pentru care aceste măsuri pot fi dispuse, durata maximă pentru care se dă această autorizare (care este) autoritatea care poate autoriza luarea acestei măsuri, organele, care efectuează interceptarea și înregistrarea, certificarea înregistrărilor, modalitatea de păstrare a înregistrărilor, cazurile în care acestea pot fi distruse.

Dacă încercăm să facem o comparație a dispozițiilor legale menționate și redactarea textelor anterior modificărilor, se observă un progres a garanțiilor drepturilor persoanelor supuse unor astfel de măsuri, una dintre modificările de esență fiind reprezentată de rolul atribuit instanței în ceea ce privește autorizarea luării măsurilor de acest gen.

Astfel, în noua reglementare, instanța este singura autoritate, care poate da autorizarea pentru efectuarea de interceptări audio, spre deosebire de vechea reglementare, potrivit cu care, autorizarea motivată era dată de procurorul desemnat de prim-procurorul parchetului de pe lângă Curtea de Apel.

În vechea reglementare nu existau dispoziții clare și amănunțite referitoare la condițiile în care pot fi autorizate interceptările și nici nu erau precizate categoriile de infracțiuni pentru care putea fi dispusă autorizarea efectuării de interceptări. Erau reglementate certificarea înregistrărilor, precum și verificarea mijloacelor de probă, însă, fără puțință de tăgadă, noua reglementare este mult mai clară și amănunțită, asigurându-se cadrul legal pentru garantarea efectivă și eficientă a dreptului persoanelor față de care s-au luat astfel de măsuri, în conformitate cu cerințele impuse de dispozițiile Convenției europene a drepturilor omului.

În concluzie, raportat la textul Convenției și la interpretările date de către Curte, rezultă că, pentru a constata existența unei încălcări a art. 8, este necesar a se face, pe de o parte, dovada ingerinței autorităților statului, iar pe de altă parte

---

³³ Secțiunea V¹ (art. 91¹-91⁵) a fost modificată prin art. I pct. 47 din Legea nr. 281/2003 privind modificarea și completarea Codului de procedură penală, și a unor legi speciale, publicată în Monitorul Oficial nr. 468 din 1 iulie 2003.

caracterul nejustificat al ingerințelor, materializat în nerespectarea garanțiilor prevăzute de par. 2 al art. 8 din Convenție.

Cu toate că par. 2 al art. 8 din Convenție instituie o serie de garanții care să protejeze împotriva eventualelor abuzuri, probabilitatea producerii acestora este destul de crescută, dacă avem în vedere faptul că ingerința ar putea fi determinată de săvârșirea unor fapte de spionaj sau terorism. Ceea ce trebuie luat în considerare însă, este împrejurarea că, ingerința statelor determinată de astfel de fapte a fost adusă sub auspiciile Curții de câteva decenii, așa încât nu trebuie permisă o justificare a atingerilor grave în respectarea dreptului la corespondență doar pe considerentul dat de natura infracțiunilor. În acest mod se împiedică orice denaturare în arbitrar³⁴, impunându-se a se respecta ferm garanțiile stabilite de par. 2 al art. 8 din Convenție și statuate de Curte în jurisprudența sa.

**LE RESPECT DU DROIT À LA CORRESPONDANCE CONCERNANT
LES ÉCOUTES TÉLÉPHONIQUES. L'INGÉRENCE DES ÉTATS.
GARANTIES -ART. 8 PAR. 2 DE LA CONVENTION EUROPÉENNE
DES DROITS DE L'HOMME**

- Résumé -

L'article 8 de la Convention européenne des droits de l'homme protège avec force la vie privée et familiale, mais il protège (aussi) de la même manière le domicile et la correspondance.

La protection de la correspondance est une liberté classique qui n'est d'ailleurs qu'un aspect de la protection de la vie privée. Il peut s'agir de correspondance écrite, mais aussi de la correspondance par voie de télécommunications. La correspondance écrite est protégée sur le fondement de l'article 8.

La correspondance par voie de télécommunications a suscité de graves difficultés, liées à la manière dont étaient pratiquées les écoutes téléphoniques. Le principe de telles écoutes est admis par la Cour européenne dès lors que l'ingérence est nécessaire dans une société démocratique à la sécurité nationale, la défense de l'ordre et à la prévention des infractions (pénales).

Si les interceptions téléphoniques sont légitimes pour défendre les États démocratiques contre la menace terroriste ou la délinquance, il n'en reste pas moins vrai que des garanties s'imposent afin d'éviter toutes dérives vers l'arbitraire. La loi doit donc prévoir de façon précise les modalités de ces interceptions: elle doit en particulier définir quels types d'infractions permettent une ingérence de l'État.

Il faut aussi que le droit interne permette à l'individu en cause d'exercer un contrôle efficace pour limiter l'ingérence litigieuse à ce qui est nécessaire dans une société démocratique.

---

³⁴ J.-F. Renucci, *op. cit.*, p. 168.